

Sektoritutkimustyöryhmän raportti

1. Tiede- ja teknologianeuvoston alaisuudessa on äskettäin valmistunut kaksi raporttia, joissa sektoritutkimuksen tilanearviota ja kehittämistä on lähestytty kahdesta erilaisesta näkökulmasta ja suunnasta:

- Selvitysmies Huttusen esitykset painottuivat ns. tuottajaorganisaatioiden hallinnollisen aseman, tehtävien ja rakenteen kehittämiseen.
- Neuvon työryhmän esitykset painottuvat erityisesti tilaajakonsortioiden kehittämiseen.

Valitettavasti em. raportit ja niiden esitykset eivät kovin hyvin kohtaa toisiaan, vaikkakin Neuvon työryhmän liitteisiin on kopioitu osa Huttusen esittämistä tutkimuslaitosten rakenteellisista kehittämis ehdotuksista, joihin myös KTK:n osaamisalue liittyy.

2. Neuvon työryhmä on kehittämis ehdotuksia laatiessaan tarkastellut sektoritutkimuksen rajausta ja määrittelyä kahdesta erilaisesta näkökulmasta:

- Sektoritutkimuksen tehtävistä (yhteiskuntaa/yhteiskuntapolitiikkaa palvelevasta tehtävästä), jolloin sektoritutkimuskenttään on sisällytetty myös yliopistot ja korkeakoulut (niiden ns. kolmannen tehtävän vuoksi)
- Sektoritutkimuksen laitosrakenteesta eli nykyisiä ns. sektoritutkimuslaitoksia tarkastelevasta institutionaalisesta rakenteesta lähtien.

Molemmissa tarkasteluissa VTT on ilman riittäviä perusteita jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Olisi ollut toivottavaa, että työryhmä olisi perustellut rajauksiaan ja uutta tulkintaa erilaisiksi tutkimuslaitoskategorioiksi, joita työryhmän mukaan ovat:

- yliopistot ja korkeakoulut
- VTT
- sektoritutkimuslaitokset.

Työryhmän toimenpide-esitykset sivuavat yliopistoja ja korkeakouluja sekä erityisesti sektoritutkimuslaitoksia VTT:tä lukuun ottamatta.

3. Työryhmä on tarkastellut sektoritutkimuslaitoksia yhtenäisenä kokonaisuutena, tuottajaosapuolena. Tarkastelutapa sivuuttaa sektoritutkimuslaitosten erilaisen tehtäväkentän tunnistamisen, tieteellisestä tutkimusalueesta ja substanssista aiheutuvat reunaehdot ja laitoskohtaiset kehittämishaasteet. Kuitenkin raportin liitteistä ilmenee, että laitosten

- tutkimustoiminta vaihtelee laitosten toimintamenoista 25–100 %:n välillä
- monien laitosten tehtäväkenttä painottuu liiketaloudellisen toiminnan, tilastotoimen tai viranomaistoiminnan välimaastoon; toiset laitokset (kuten KTK, VATT) taas tekevät pelkästään tutkimusta.

Työryhmä ei tee esitystä siitä, mihin tehtäväkenttään laitosten tulisi jatkossa keskittyä, tulisiko tilasto- ja/tai viranomaistoimet siirtää muille organisaatiolle tutkimuslaitoksista. (Ko. monialaisista laitoksista esimerkkeinä ovat mm. STAKES, EVIRA).

Työryhmä ei ole liiemmin eritellyt myöskään muita laitosten välisiä eroja (esim. rahoitusrakennetta, tutkimuskonsortiota jne.):

- Osa sektoritutkimuslaitoksista jakautuu työryhmän tekemien esitysten valossa sekä tilaaja-konsortion että tuottaja-konsortion puolelle. Tästä esimerkkinä mainittakoon STUK, joka on sekä ”tilaaja” (ydinturvallisuustutkimus) että ”tuottaja” (säteilyturvallisuuustutkimus).
- Laitokset eroavat myös muun tehtäväkenttensä puolesta: osa laitoksista palvelee pääsääntöisesti yksittäistä hallinnonala (omistajaa?), kuten STAKES, MTT, GTK. Toisten tehtäväalue (substanssikysymykset) taas sivuavat useita sektoreita (kuten KTK, VATT, SYKE). Laitosten tulohajauksen yhteydessä käytetään käsitettä ”omistaja”, joka esim. KTK:n kaltaiseen laitokseen viitattaessa edellyttäisi täsmentämistä.
- Voimavaroiltaan laitokset ovat hyvin erilaisia, mitä seikkaa työryhmä ei ole juuri noteerannut keskittyessään tarkastelemaan pääasiassa tilajakonsortioita.

4. Tutkimuksen rajapintoja työryhmä on lähestynyt kategorisesti; yliopistoissa ja korkeakouluissa tehdään perustutkimusta ja sektoritutkimuslaitoksissa soveltavaa tutkimusta. Soveltavilla tieteenaloilla, kuten esim. kuluttajatutkimuksessa rajanveto on ongelmallinen ja tarpeeton.
5. Yliopistojen ja korkeakoulujen sekä sektoritutkimuslaitosten välistä monitahoista nykyistä yhteistyötä työryhmä ei liene laitostasolla tunnistanut esittäessään sen edelleen tiivistämistä. Johtopäätökset jäävät yleistävälle tasolle. Sektoritutkimuksen roolia akateemisen tutkimuksen vahvistajana ja voimavarana eri tieteenaloilla työryhmä ei ilmeisesti tunne. Tutkimuslaitosten ja akateemisen tutkimuksen välinen monipuolinen konsortioyhteistyö ei näy työryhmän esittämissä tutkimalleissa.
6. Sektoritutkimuksen ohjausjärjestelmän keskiöön esitetään hallitusohjelmaa sekä valtioneuvostoa. Ratkaisulla haetaan erityisesti linjauksia tutkimuksen painottumiseen poliittisen ohjauksen myötäisesti. Esitys on sinänsä kannatettava, joskaan se ei ratkaise nykyisen tutkimuslaitosrakenteen eikä perusresurssien jakautumiseen liittyviä resurssiongelmiä, joihin selvitysmies Huttunen puuttui. Poliittisen ohjauksen vahvistamiseen liittyvä esitys ei myöskään ole riittävän konkreettinen, jotta sitä olisi mahdollista kommentoida. Tarkoittaako esitys nykyisen tiede- ja teknologianeuvoston vahvistamista?

7. Työryhmän esitykset painottuvat sektoritutkimuksen ohjausmekanismien vahvistamiseen myös tutkimuksen tilaajakeskittymien kokoamisella neljän aihepiirin yhteyteen. Aihepiirien valintojen painottumista ja tematiikkaa työryhmä ei juuri lainkaan perustele, kuten ei sitäkään, miten tilaajakeskittymän osaaminen nykyisestä vahvistuisi kokoamalla erilaisia tilaajia yhteen. Eri ministeriöistä koostuvat tilaajakonsortiot hankkisivat ilmeisesti konsultteja avukseen tutkimustilausten jäsentämiseksi ja priorisoimiseksi. Vaarana on, että entistä suurempi osuus tutkimusrahoituksesta käytettäisiin jatkossa tutkimushallinnon ja byrokratian pyörittämiseen.
8. Sektoritutkimuksen poliittisen ohjauksen sekä tilaajakonsortioiden roolin vahvistamiseksi työryhmä esittää, että noin kolmannes laitosten nykyisistä budjetin kautta tulevista toimintamenoista leikataan tilaajakonsortioiden käyttöön. Laitosten leikatut toimintameno määrärahat siirtyisivät kilpaillun rahoituksen piiriin. Esitys merkitsisi väistämättä nykyisten laitosten toimintaedellytysten sekä infrastruktuurin ylläpidon heikkenemistä sekä henkilöstöleikkauksia.
9. Työryhmän tekemä ehdotus tutkimusaineistojen sekä tilastojen yhteiskäytöstä on kannatettava.
10. Työryhmän esitykset ovat jääneet yleiselle tasolle. Johtokunta toteaa, että tarvitaan pikaisesti lisäselvityksiä, jos työryhmän esityksiä aiotaan jossain muodossa panna täytäntöön. Kuluttajatutkimuskeskuksen osalta johtokunta esittää selvitysmies Huttusen kannanottoon viitaten erillisen selvityksen tekemistä tai selvitysmiehen asettamista. Resursseltaan pieni mutta monialainen laitos on äärimmäisen uhanalainen esitetystä uudenaikaisessa tutkimuslaitosympäristössä. Tulisikin selvittää, miten laitosten tasolla voidaan valmistautua mahdollisiin uudistuksiin sekä rakennemuutoksiin. Voidaanko laitosten välistä yhteistyötä tiivistämällä vahvistaa tarvittavaa tuottajaosaamista ja kilpailukykyä vai tarvitaanko konkreettisia toimia laitoseräkkeiden uudistamiseksi, tutkimuksen kilpailukyvyn, tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi.